Marcin Pielużek
Uniwersytet Wrocławski

Wizerunek imigrantów w komunikacji brytyjskiej skrajnej prawicy na przykładzie publikacji Britain First i Brytyjskiej Partii Narodowej

Immigration is now the
biggest political issue of
our day – because the
BNP forced them to talk
about it!

– z ulotki wyborczej
Brytyjskiej Partii Narodowej

Streszczenie: Imigracja jest kluczowym składnikiem tożsamości partii i organizacji o charakterze skrajnie prawicowym. Przekłada się to na istotną rangę antyimigracyjnego dyskursu w komunikacji tych środowisk. Niniejszy artykuł ma na celu rekonstrukcję obrazu imigranta w publikacjach dwóch brytyjskich organizacji skrajnej prawicy – Britain First oraz Brytyjskiej Partii Narodowej. Korzystając z metod i technik językoznawstwa korpusowego, sprawdzono, jakie słowa i określenia wykorzystywane są do opisu imigrantów, jakie funkcje

komunikacyjne pełnią one w skrajnie prawicowych dyskursach oraz jakie strategie komunikacyjne możliwe są do uchwycenia w analizowanych korpusach.

Słowa kluczowe: skrajna prawica, imigracja, lingwistyka korpusowa, BNP, Britain First, komunikacja, dyskurs

The image of immigrants in the communication of the British extreme right on the example of the publication of the British First and British National Party

Summary: An immigration issue is a key component of the identity of the extreme right parties and organizations. It translates into a significant rank of the anti-immigrant discourse in the communication of these groups. The main aim of this article is to reconstruct the image of the immigrant in the web publications of the two British extreme right organizations - the Britain First and the British National Party. With the use of corpus linguistics tools and methods, examined what kind of words and terms are employed to a description of the immigrants, what are their communication functions in the extreme right discourses and what kind of communication strategies are possible to capture in the analyzing corpora.

Keywords: extreme right, immigration, corpus linguistics, BNP, Britain First, communication, discourse

1. Wprowadzanie

Rok 2015 uznaje się za początek kryzysu migracyjnego spowodowanego gwałtownym napływem dużej liczby imigrantów przybywających do Europy głównie przez Morze Śródziemne. Tylko w tym jednym roku złożonych zostało w państwach Unii Europejskiej ponad 1,2 miliona wniosków o azyl, o który starali się przede wszystkim Syryjczycy (49 proc.), Afgańczycy (21 proc.) i Irakijczycy (8 proc.) (*Obecny kryzys migracyjny* b.r.). Temat ten szeroko podejmowany był przez media oraz stał się kluczowym przedmiotem debat polityków, komentatorów, publicystów we wszystkich krajach Unii Europejskiej. W konsekwencji słowa *imigrant*, *uchodźca*, *azylant* stały się nie tylko istotnymi składnikami dyskursów medialnych i politycznych, ale jednocześnie negocjowane były znaczenia poszczególnych

pojęć. Kwestia imigracji nie jest jednak żadną nowością w przypadku komunikacji politycznej. Przez ostatnie kilka lat podejmowana była ona jednak głównie przez marginalne ugrupowania skrajnej prawicy. Obserwując, jak kształtowała się w ostatnich latach debata dotycząca imigracji i uchodźstwa, widać wyraźnie, że skrajnie prawicowe strategie komunikacyjne i narracje sprawdzają się nie tylko w komunikacji subkulturowej, ale równie skutecznie zaadaptowane zostały na poziomie interdyskursów.

Kwestie dotyczące imigracji i uchodźców są fundamentalnym składnikiem tożsamości i komunikacji skrajnej prawicy. Tożsamość radykalnych nacjonalistów budowana jest bowiem na bazie konfliktu przebiegającego wzdłuż osi „swój"–„obcy", „my" kontra „oni", a imigranci odgrywają w tym procesie istotną rolę. Jednocześnie polityczna kampania na rzecz wyjścia z Unii Europejskiej realizowana w Wielkiej Brytanii, głównie przez prawicę i skrajną prawicę, jest doskonałą egzemplifikacją posługiwania się lękiem przed obcymi i generowania ksenofobii i rasizmu. Zwolennicy Brexitu w swoich działaniach komunikacyjnych wykorzystywali w tym celu zarówno uchodźców uciekających przed konfliktami mającymi miejsce w ich ojczyznach, uchodźców ekonomicznych z krajów Afryki i państw Bliskiego Wschodu, jak i mieszkańców państw Unii Europejskiej podejmujących pracę na Wyspach. W niniejszym artykule poddaję analizie teksty publikowane na stronach internetowych dwóch brytyjskich skrajnie prawicowych ugrupowań – Brytyjskiej Partii Narodowej (BNP) oraz Britain First (BF). Materiał badawczy obejmował komunikację tych środowisk w okresie między majem a wrześniem 2016 roku, uwzględniającym kampanię na rzecz pozostania/wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Analizy zostały przeprowadzone z wykorzystaniem technik lingwistyki korpusowej. Jako podstawa teoretyczna przyjęta została konstruktywistyczno-systemowa teoria komunikacji.

2. Imigracja jako część składowa tożsamości skrajnej prawicy

Binarna opozycja „my"–„oni", „swój"–„obcy" stanowi jeden z kluczowych składników w procesie konstrukcji tożsamości ugrupowań prawicy i skrajnej prawicy. W zależności od stopnia radykalizacji

danych partii i ugrupowań konstrukt „obcego" będzie zawierał w sobie mniej lub więcej elementów definiowanych jako wrogie lub niepożądane (zob. Pielużek 2017).

Skrajną prawicę rozumieć tu należy jako środowiska o charakterze antysystemowym, odrzucające obowiązujący aktualnie system społeczno-polityczny i podważające demokratyczny system legitymizacji, przeciwstawiające się idei równości społecznej i podmiotowości jednostki oraz pluralizmowi. Do najważniejszych składników ideologicznych tych środowisk zaliczyć należy: antysystemowość, rasizm, homofobię, szowinizm, ultrakonserwatyzm, antyglobalizm, antykapitalizm (zob. więcej: Ignazi 2006; Minkenberg 2000; Betz 1993; Mudde 1996; Brophy, Craven, Fisher 1999).

Fundamentalną strategią wszystkich ugrupowań skrajnej prawicy jest odwoływanie się do „zwykłego człowieka", kreowanie i wykorzystywanie społecznych lęków i resentymentów. Głównym targetem tych środowisk są przede wszystkim ludzie rozczarowani swoją sytuacją życiową i/lub aktualnym systemem politycznym (zob. Betz 1993). Badania nad współczesną skrajną prawicą pokazują, że grupami głosującymi na tego typu partie są osoby słabo wykształcone, bezrobotni, ale także urzędnicy i kierownicy niskiego szczebla (zob. Ignazi 2006; Betz 1993). Grupy te często określane są mianem „ofiar procesów modernizacji". Współczesny rynek pracy wymaga bowiem większej mobilności. Stabilność zatrudnienia zastąpiono koniecznością częstej zmiany pracy lub jej warunków. Pożądana jest również umiejętność ciągłego dostosowywania się do nowych ról społecznych (Minkenberg 2000: 174). W konsekwencji nowoczesność wymusza nie tylko większą elastyczność, ale wzmacnia również indywidualizm jednostki, co z kolei sprzeczne jest z wartościami konserwatywnymi, które są szczególnie bliskie zwolennikom skrajnej prawicy. Jak konkluduje Piero Ignazi (2006: 80–81), poczucie utraty autorytetów, kontroli nad własnym życiem, nostalgia za starym, nieskomplikowanym światem, potrzeba prostych wyjaśnień zawiłego świata połączona ze zmianą wartości, lękiem przed utratą narodowych tożsamości to czynniki, które pozwoliły na zaadaptowanie skrajnie prawicowego dyskursu.

Antyimigrancka postawa charakterystyczna jest przede wszystkim dla nacjonalistycznej trzeciej fali przypadającej na lata 80. XX

wieku (Mudde 1996). Wtedy to nastąpił gwałtowny wzrost liczby imigrantów przybywających na kontynent europejski, generując szowinistyczne i rasistowskie postawy. Działania wobec imigrantów przybrały wówczas dwojaki charakter. W Niemczech organizacje skrajnej prawicy obrały postawę konfrontacyjną, za podstawę działań przyjmując nastawione na przemoc „akcje bezpośrednie". Jak wskazuje Ignazi (2006: 66–67), to właśnie niemiecka Narodowodemokratyczna Partia Niemiec (NPD) jako pierwsze ugrupowanie polityczne wprowadziła pod koniec lat 60. kwestię imigracji do głównego kanonu poglądów. Strategią przyjętą przez francuski Front Narodowy było odrzucenie przemocy (przynajmniej na poziomie oficjalnych działań) na rzecz rozwiązań propagandowych generujących i/lub wzmacniających społeczne lęki związane z napływem pozaeuropejskiej ludności. Wytworzony wówczas stereotyp imigranta, jako społecznego pasożyta obciążającego system opieki społecznej, oszusta i „turystycznego azylanta" wymuszającego prawo pobytu i/lub osobę odbierającą pracę rodzimym mieszkańcom, z powodzeniem funkcjonuje również dziś, nie tylko w komunikacji skrajnej prawicy, ale również i mniej radykalnych ugrupowań politycznych. Antyimigrancka postawa wzmacniana była przez kreowanie się skrajnej prawicy na obrońców i strażników narodowej tradycji i kultury (Betz 1993: 416–417). Jak konstatuje Betz (1993: 417), wykreowane postawy okazały się na tyle silne, że do zwolenników radykalnego ograniczenia imigracji nie docierały racjonalne argumenty gospodarcze, które otwarcie wskazywały, że imigranci ekonomiczni nie tylko nie obciążali budżetów, ale również dużo wnosili do danych społeczeństw. Reprezentowali bowiem zarówno siłę roboczą, jak i konsumentów oraz podatników, a także partycypowali w tworzeniu systemu opieki społecznej. Podejmowali się również zajęć, których nie chcieli wykonywać rodzimi mieszkańcy (Betz 1993: 417).

W przypadku wielokulturowej Wielkiej Brytanii kwestia relacji między rdzennymi mieszkańcami tego kraju a ludnością napływową była dodatkowo skomplikowana, szczególnie że powojenna gospodarka brytyjska potrzebowała dużej liczby rąk do pracy, co przełożyło się na napływ siły roboczej w postaci pracowników z brytyjskich kolonii. Owe złożone relacje doskonale obrazuje chociażby historia subkultury brytyjskich skinheadów. Choć zwykło się ją kojarzyć z ksenofobią, ultrakonserwatyzmem oraz rasistowską

ideologią, to jednak jest też silnie zakorzeniona w jamajskiej kulturze muzycznej, a czarnoskóry skinhead nie był niczym niezwykłym w końcówce lat 60. i początkach lat 70. XX wieku. To nie rasa i pochodzenie etniczne kluczowe były dla przynależności lub identyfikacji z daną subkulturą, ale klasowość. W latach 70. i 80. XX wieku w Wielkiej Brytanii istniało wiele rywalizujących ze sobą subkultur (m.in. modsi, rockersi, *teddy boys*, punki). Skinheadzi wywodzili się głównie z ubogich grup klasy robotniczej. Ich status materialny był więc niejednokrotnie identyczny jak przybywających do kraju imigrantów. Muzyka i styl życia stały się czynnikami służącymi do budowania grupowej tożsamości i jedności. Skinheadzi zaadaptowali karaibski styl rude boysów i ich kulturę muzyczną, dominującą w południowo-wschodnich częściach Londynu. Uczestniczyli w koncertach i imprezach organizowanych przez czarnych imigrantów. Nie oznacza to jednak, że subkultura ta wolna była od rasowych uprzedzeń. Wartości skinheadów stanowiły bowiem odwzorowanie wartości całej brytyjskiej klasy robotniczej, ale także odbicie aktualnej sytuacji politycznej (zob. Marshall 1994). Jak wskazuje Mike Brake (1974: 193–196), subkultura skinheadów cechowała się etnocentryzmem, a ich postawa rasowa nie była jednoznaczna. Akceptowali oni afrokaraibskich imigrantów, ale wyrażali wrogość względem przybyszów z subkontynentu indyjskiego. Głównym źródłem niechęci było odrzucenie lub zbyt wolny proces integracji tej drugiej grupy. Ostatecznie subkultura skinheadów wpisała się w tradycyjną dla klasy robotniczej narrację kreującą poczucie zagrożenia ze strony obcych, której filarami stały się wciąż napływające nowe grupy imigrantów. Postawa ta została wykorzystana i wzmocniona pod koniec lat 70. XX wieku, kiedy brytyjski i rasistowski Front Narodowy zaczął rekrutować swoich członków i sympatyków w środowiskach skinheadzkich. W konsekwencji subkultura ta z czasem stała się mekką ekstremistycznych poglądów skrajnie prawicowych (zob. Marshall 1994).

Niechęć do obcokrajowców przekładała się na ataki fizyczne i werbalne. Symbolem rasistowskiej i szowinistycznej komunikacji było hasło *Paki-bashing*, za którym kryły się ataki na osoby o azjatyckim pochodzeniu. Brake, badający subkulturę skinheadów, wskazuje, że poniższe wypowiedzi były typowe dla grup skinheadzkich tamtego okresu:

> We didn't ask them bloody Pakis here-did we. I mean, they come over here to clean up a packet didn't they, and what do they do, they ponce off the bloody social security. As for them blackics, they think they are as good as us, don't they. Throw shit in the street and make it filthy (Brake 1974: 195).

> It's hard enough anyway, ain't it, trying to get houses and jobs-with them bleeders it's impossible. No wonder people want to get out of the country to South Africa and Australia (Brake 1974: 194).

Wytworzone w tamtym okresie strategie komunikacyjne skrajnej prawicy niewiele się zmieniły, co jest widoczne, jeśli porówna się je z analizą opartą na współczesnej komunikacji tego typu ugrupowań.

W niniejszym artykule skoncentrowano się na analizie dwóch brytyjskich organizacji skrajnie prawicowych – Brytyjskiej Partii Narodowej (BNP) i Britain First (BF). Pierwsza wybrana została z uwagi na fakt, iż po pierwsze funkcjonuje od ponad trzech dekad, po drugie jest przedłużeniem środowisk brytyjskich neofaszystów. Założona została w 1982 roku przez Johna Tyndalla, wieloletniego członka Frontu Narodowego (NF). Ideologia BNP była do pewnego stopnia kontynuacją idei Frontu Narodowego, które bazowały na rasizmie i antysemityzmie. Po rozpadzie NF Brytyjska Partia Narodowa wchłonęła część młodych, agresywnych członków tego ugrupowania (Eatwell 1995: 272–273). W konsekwencji BNP połączyła „różnorodne tendencje brytyjskiej skrajnej prawicy, od neonazizmu do korporacjonizmu Mosleya" (Ignazi 2006: 177). Tyndall postulował przesiedlenia imigrantów i promował przemoc na tle rasowym (Ignazi 2006: 182). Kolejny lider ugrupowania Nick Griffin w 1995 roku postulował jeszcze bardziej radykalne rozwiązania, popierając m.in. rasistowską koncepcję walki o „prawa dla białych". W 1999 roku skrajne treści zostały wyciszone w celu stworzenia umiarkowanego wizerunku partii. Jak jednak podkreśla Chris Atton (2006: 576), jedyną realną zmianą była zmiana języka, natomiast kluczowe założenia pozostały takie same, tyle że prezentowano je w zawoalowanej formie.

Jako druga do analizy wybrana została organizacja BF. Choć jest to dość młode ugrupowanie, funkcjonujące od 2011 roku, to jednak korzeniami powiązane jest z BNP, skąd wywodzi się założyciel BF – Paul Golding. Zgromadził on wokół siebie część sympatyków BNP,

ale także byłych członków bardziej radykalnej, neofaszystowskiej bojówki English Defence League, która koncentrowała się na działaniach wymierzonych przeciwko muzułmanom. W konsekwencji BF określało się mianem organizacji antyislamskiej, a jej znakiem rozpoznawczym stały się paramilitarne bojówki organizujące „patrole chrześcijańskie" w muzułmańskich dzielnicach (*Britain First*... 2015). W oficjalnych dokumentach programowych ugrupowanie to definiuje się jako antyislamskie i antyimigranckie, wskazując te dwa zjawiska jako zagrożenie dla Brytyjczyków. Jednocześnie wszelka nienawiść na tle rasowym jest odrzucana, co dodatkowo wzmacniane jest fotografiami uczestniczących w manifestacjach tej partii ludzi o różnym pochodzeniu etnicznym (*Britain First and „Racism"*... b.r.). Nie wiadomo jednak, jaką rolę w tej partii odgrywać mają osoby wywodzące się z odmiennych kultur. Britain First za fundament swojej działalności uznaje przywrócenie typowo brytyjskich wartości narodowych oraz stawianie rodzimych mieszkańców ponad przybyszami z innych miejsc Europy i świata. W dokumentach programowych wykorzystywana jest również charakterystyczna dla skrajnej prawicy strategia wiktymizacji (zob. Atton 2006). Brytyjczycy, rozumiani tu jako chrześcijanie, z powodu swojej wiary dyskryminowani są w takich sektorach życia społecznego jak zatrudnienie, rozwój przedsiębiorczości czy kwestie adopcyjne. Zestawiane jest to z gwałtownym przyrostem muzułmanów oraz aktywnością „bojówek islamskich", co prowadzić ma do ograniczania wolności słowa, praw i aktywności kobiet, a także wzmagania się rasistowskich ataków ze strony muzułmanów. W konsekwencji rodzimi mieszkańcy Wysp nie tylko przegrywają rywalizację o pracę, ale też masowa imigracja przekłada się na niezrównoważone wykorzystywanie zasobów narodowych, aktualny stan opieki zdrowotnej czy mieszkalnictwa itp. (*Britain First Mission Statement* b.r.).

3. Dobór próby i metodologia

Podstawą teoretyczną przyjętą w niniejszym artykule jest konstruktywistyczno-systemowa teoria komunikacji, a w szczególności Luhmannowska koncepcja systemów społecznych (2007). Ze względu na to, że teoria zaproponowana przez Niklasa Luhmanna jest dość kompleksowa, nie jest możliwe przedstawienie jej w niniejszym tekście nawet w zarysie. Ograniczono się zatem do wyjaśnienia

najważniejszych pojęć. System rozumieć należy jako zbiór elementów powiązanych ze sobą w taki sposób, że tworzą one określoną całość, którą da się wyodrębnić z większej grupy składników (zob. Sicinski 1978). W przypadku koncepcji Luhmanna systemy społeczne traktowane są jako systemy komunikacyjne, które poprzez wytwarzane wewnątrzsystemowo sensy i semantyki odpowiednio ukierunkowują zachowania komunikacyjne danego systemu, przez co przyczyniają się do jego stabilizacji i reprodukcji (Luhmann 2007; zob. także Luhmann 2010; Siemes 2010; Seidl 2004; de Berg 1997). Luhmann wyszczególnia różne subsystemy z uwzględnieniem funkcji, jakie pełnią one w danym systemie społecznym (np. system polityki, gospodarki, religii itd.). Komunikację radykalnych środowisk politycznych traktować należy w tym przypadku jako jeden z subsystemów systemu politycznego. Luhmannowskie rozróżnienie na system i środowisko systemu przekłada się na wyszczególnienie samoreferencji i referencji obcej. Systemy społeczne traktowane są przez Luhmanna jako systemy autopoietyczne, które są skierowane na siebie i samorefleksyjne. Cechują się one operacyjnym zamknięciem i otwartością poznawczą. Innymi słowy, operacyjne zamknięcie sprawia, że systemy nie mogą wpływać na siebie w sposób bezpośredni, ale dzięki otwartości poznawczej możliwe jest pozyskiwanie informacji płynącej z otoczenia systemu (jego środowiska) i adaptowanie jej zgodnie z kodami charakterystycznymi dla danego systemu. Jak podkreśla Henk de Berg: „Wszystko, co pojawia się na «ekranie» danego systemu, bazuje na charakterystycznych dla niego kodach" (1997: 145–146). W konsekwencji systemy wytwarzają swój własny język (kody) i charakterystyczne dla siebie semantyki, generując systemową tożsamość, pozwalającą im na wydyferencjonowanie się spośród pozostałych elementów środowiska.

W praktyce językowej oznaczać to będzie generowanie różnorodnych dyskursów. Za użyteczną przyjęto tu stratyfikację dyskursów zaproponowaną przez Janusza Anusiewicza, Annę Dąbrowską i Michaela Fleischera (2000). Dyskurs rozumiany jest przez nich jako:

> systemowy repertuar znaków, a dokładniej – interpretantów, jak i organizujących ten repertuar reguł oraz norm generujących i użytkowanych danej formacji kulturowej, stanowiącej o społecznej i kulturowej specyfice tej formacji i tworzący rozróżniającą ją wiązkę cech (Anusiewicz, Dąbrowska, Fleischer 2000: 16).

Zgodnie z tą stratyfikacją komunikacja ugrupowań skrajnej prawicy wpisuje się w dyskursy specjalistyczne (subkulturowe) funkcjonujące w obrębie jednego dyskursu, których zadaniem jest ukierunkowanie oraz hierarchizacja „ważności i norm swojego dyskursu w odniesieniu do jakiegoś obszaru lub określonego aspektu (składnika) systemu" (Anusiewicz, Dąbrowska, Fleischer 2000: 17). Funkcją dyskursów specjalistycznych jest: „ochrona systemu subkulturowego i własnego dyskursu na zewnątrz"; „zapewnienie dyskursywnie przefiltrowanego przejęcia nowych elementów dyskursywnych przez własny dyskurs"; „wzbogacenie własnego dyskursu"; „przygotowywanie lub dopasowanie dyskursu do ewolucyjnych procesów zachodzących w kulturze narodowej"; „wspomaganie rozpowszechniania własnego dyskursu wśród innych formacji subkulturowych" (Anusiewicz, Dąbrowska, Fleischer 2000: 17–18).

Rekonstrukcja obrazu imigrantów w komunikacji skrajnej prawicy przeprowadzona została przy użyciu metod i narzędzi lingwistyki korpusowej, umożliwiających dokonanie, z wykorzystaniem oprogramowania komputerowego, wieloaspektowych analiz zbiorów tekstowych – zwanych korpusami (zob. Lewandowska-Tomaszczyk 2005; Baker 2006; Kennedy 1998). Posłużono się trzema wzajemnie uzupełniającymi się narzędziami – listami frekwencyjnymi, kolokacjami oraz analizą KWIC. Listy frekwencyjne, rozumiane jako listy wystąpień wszystkich słów w korpusie wraz z częstością ich wystąpień oraz procentowym udziałem danego wyrazu w całym zbiorze tekstów (zob. więcej Pawlikowska 2012; Kamasa 2014; Baker 2006), pozwalają na identyfikację kluczowych składników leksykalnych wykorzystywanych przez daną subkulturę. Interesować nas tu będą leksemy pełnoznaczeniowe (rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki), które odpowiedzialne są za (współ)tworzenie znaczeń. Listy frekwencyjne zwykle są bardzo rozbudowane, nawet jeśli przyjęty zostanie określony próg relewancji. Umożliwiają one obserwację zmian zachowań językowych danych (sub)kultur w czasie, w przypadku badań diachronicznych, lub też identyfikację słów pozytywnie lub negatywnie wartościujących, np. w badaniach dyskursów rasistowskich, seksistowskich itp. (zob. Chen 2012; Yasin i in. 2012; Edwards 2012). Listy frekwencyjne stanowią przydatne narzędzie w badaniach komparatystycznych. Pozwalają one na szybką identyfikację najważniejszych składników leksykalnych charakterystycznych dla danych dyskursów (sub)kulturowych (zob. Flont, Kajtoch, Pielużek

2015). W przypadku niniejszego badania lista frekwencyjna posłużyła do identyfikacji słów, które uznano za kluczowe dla dalszych analiz. Jak wskazuje Victoria Kamasa, oprogramowanie służące do generowania list frekwencyjnych jest jedynie narzędziem, „podczas gdy wybór jednostek leksykalnych poddawanych dalszej analizie, a także interpretacja uzyskiwanych częstotliwości pozostają po stronie badacza" (2014: 105). Słowa o najwyższej frekwencji nie pozwalają rzecz jasna na pełną charakterystykę danego dyskursu, jednak, jak wskazują badania Anny Wierzbickiej, istnieje duża korelacja „[...] pomiędzy życiem społeczeństwa a słownictwem języka, jakim to społeczeństwo mówi. Odnosi się to w takim samym stopniu do zewnętrznych przejawów życia, jak i do życia wewnętrznego, niedostrzeganego gołym okiem" (Wierzbicka 2007: 16). Jak przekonuje dalej badaczka, identyfikacja słów kluczy pozwala na lepsze zrozumienie poszczególnych dyskursów subkulturowych, są one bowiem „w jakiś szczególny sposób ważne i [...] mogą wiele o nich [danych subkulturach – M.P.] powiedzieć" (Wierzbicka 2007: 42).

Jeśli dane słowa rzeczywiście są ważne dla komunikacji danej subkultury i stanowią jeden ze składników rdzenia komunikacyjnego, na bazie którego konstruowana jest cała komunikacja danej subkultury, będą one nie tylko charakteryzować się wysoką frekwencją, ale również stanowić część kluczowych kolokacji – rozumianych jako słowa przejawiające tendencje do częstego współwystępowania w danym korpusie (o kolokacjach zob. chociażby Lewandowska-Tomaszczyk 2005; Pawlikowska 2012; o istotnych funkcjach komunikacyjnych słów kluczy i kolokacji zob. Pielużek 2017). Analiza kolokacji pozwala na identyfikację najbardziej relewantnych sensów dla komunikacji danej subkultury, a w konsekwencji ustalenie semantyki danego leksemu lub kolokacji (zob. Sinclair 2003). Nie chodzi tu rzecz jasna o określone związki frazeologiczne, ale takie kolokaty, które umożliwiają odkrycie znaczeń charakterystycznych tylko lub głównie dla danych dyskursów. Kolokujące wyrazy mogą wpływać na finalne znaczenie danego określenia lub słowa (zob. Stubbs 2002). Analizę kontekstów, określaną często mianem analizy KWIC (*Key-Word-In-Context*), rozumieć należy jako analizę wszystkich wystąpień danego wyrazu wraz z kontekstami tych wystąpień (Baker 2006: 80). Pozwala ona nie tylko na uchwycenie podstawowego znaczenia danego leksemu/określenia w tekście, ale również – poprzez analizę wszystkich wystąpień danego leksemu/

określenia – poszukiwanie wzorów, schematów i funkcji komunikacyjnych (zob. Sinclair 2003).

Poddane analizie korpusy skonstruowane zostały w oparciu o publikacje pochodzące z oficjalnych serwisów internetowych BNP oraz BF. Wykorzystano celowy dobór próby, który polegał na stworzeniu dwóch równych zbiorów tekstowych liczących po 30 tysięcy wyrazów. Kwalifikowane były wszystkie teksty, które spełniały warunek minimum trzykrotnego wystąpienia w nich słów *imigrant* i/lub *migrant*. Zarejestrowane teksty pochodzą z okresu maj–wrzesień 2016 roku.

4. Wyniki badań

Przyglądając się kluczowym leksemom występującym w komunikacji brytyjskiej skrajnej prawicy dotyczącej imigracji, widoczna jest powtarzalność identycznych jednostek leksykalnych w obu korpusach. Różna jest jednak ich hierarchizacja. W korpusie BF słowem kluczem jest *migrant* [411], które w sposób wyraźny wyróżnia się pod względem frekwencji (co rzecz jasna wynika z przyjętej logiki rejestracji materiału badawczego) (zob. tabela 1). Pojawiają się także inne leksemy odnoszące się do osób przybywających do Wielkiej Brytanii i/lub Unii Europejskiej. Cechują się jednak one znacznie niższą częstością wystąpień, a tym samym posiadają wyraźnie niższą rangę – *asylum* [*seeker*] [66], *refugee* [62], *immigrant* [35]. Jak zostanie to szerzej przedstawione w dalszej części artykułu, w komunikacji brytyjskich nacjonalistów dostrzegalna jest strategia generalizacji w odniesieniu do kwestii imigracji, jak i rozmywania znaczeń między pojęciami imigrant i uchodźca. Mimo iż analizowane teksty odnosiły się do różnych grup migrantów (uchodźców, imigrantów zarobkowych, osób migrujących w obrębie krajów strefy Schengen), to, jak wynika z listy frekwencyjnej, w przypadku komunikacji BF używany był głównie jeden leksem – *migrant*.

W korpusie BNP lista wyróżniających się leksemów jest zbliżona, choć odmienna jest hierarchizacja poszczególnych składników. W publikacjach tej partii dominujące pod względem częstości wystąpień słowo kluczowe odnosi się przede wszystkim do samego zjawiska *imigracji* [200]. W przypadku korpusu BF słowo to pojawiało się znacznie rzadziej [93]. Dość wymiennie używane są również leksemy

immigrant [87] i *migrant* [77]. Równie rzadko jak w korpusie BF pojawiają się odniesienia do *uchodźców* [46]. W przypadku komunikacji BNP zanotowano występowanie leksemu *muzułmanin* [50], nieobecnego wśród kluczowych słów w drugim korpusie. Brak wśród często występujących składników leksykalnych w badanej próbie leksemów odnoszących się do islamu w przypadku korpusu BF jest dość zaskakujący, ta organizacja bowiem określa się mianem antyislamskiej.

Tabela 1. Lista 25 słów o najwyższej frekwencji w korpusach BF i BNP

Słowo	BF	BNP	Słowo	BF	BNP
MIGRANT [migrant]	411	77	FIGURE [liczba]	52	19
EU [Unia Europejska]	228	137	GOVERNMENT [rząd]	47	119
YEAR [rok]	131	88	MILLION [milion]	46	63
BORDER [granica]	128	36	ARRIVE [przybywać]	46	21
UK [Wielka Brytania]	125	89	WORK [praca/pracować]	44	80
COUNTRY [kraj]	121	136	CLAIM [żądać, domagać się]	44	48
PEOPLE [ludzie]	118	234	TIME [czas]	41	60
BRITAIN [Brytania]	114	111	THOUSAND [tysiąc]	39	20
MIGRATION [migracja]	111	17	MAKE [robić coś]	38	57
EUROPE [Europa]	95	90	LIVE [żyć]	37	33
IMMIGRATION [imigracja]	93	200	BRITISH [brytyjski]	36	125
LEAVE [wychodzić, dot. Brexitu]	83	61	IMMIGRANT [imigrant]	35	87
CALAIS	79	7	STATE [państwo]	34	53
EUROPEAN [europejski]	78	80	REPORT [raport, tu również donosić]	32	36
NUMBER [liczba]	71	55	UNION [unia]	30	39
ASYLUM [azyl, tu również część składowa słowa azylant]	66	20	REMAIN [pozostawać, dot. Brexitu]	29	34
POLICE [policja]	64	28	SHOW [pokazywać]	28	45
CONTROL [kontrola/kontrolować]	64	19	MASS [masowy]	22	58
REFUGEE [uchodźca]	62	46	PART [część]	21	43

Słowo	BF	BNP	Słowo	BF	BNP
CAMP [obóz]	60	10	PARTY [partia]	19	65
CRISIS [kryzys]	58	9	NATIONAL [narodowy]	18	51
MINISTER [minister]	55	31	CHILD [dziecko]	17	49
HOME [dom]	55	21	WORLD [świat]	10	69
OFFICIAL [oficjalny]	55	11	LABOUR [praca/ pracowniczy]	9	75
VOTE [głosować]	54	50	CANADA [Kanada]	–	74

Źródło: opracowanie własne.

Inną istotną grupą leksemów są wyrazy odnoszące się do określonej przestrzeni geograficznej: korpus BF – *EU* [228], *UK* [125], *Britain* [114], *Europe* [95], *Calais* [79], *European* [78], *British*; korpus BNP – *EU* [137], *British* [125], *Europe* [90], *UK* [89]. Komponenty te wskazywać mają kluczowe miejsca, w których podejmowane są decyzje dotyczące europejskiej polityki imigracyjnej lub miasta, takie jak Calais, które w komunikacji skrajnej prawicy są symbolami chaosu i braku kontroli nad imigrantami, wykorzystywanymi jako egzemplifikacja konsekwencji i zagrożenia wynikającego z nieograniczonego napływu obcokrajowców. Każdy z powyższych leksemów ma więc określone znaczenia i funkcje. Dość rozbudowaną i różnorodną semantykę posiada komponent „UE". Należy pamiętać, że analizowane publikacje pochodzą z okresu kampanii wyborczej, której konsekwencją było opowiedzenie się Brytyjczyków za wyjściem z Unii Europejskiej. Być może z tego względu najlepiej odsłaniają one mechanizmy komunikacyjne wykorzystywane przez skrajną prawicę w kontekście migracji. Analizując konteksty, w których pojawia się komponent „UE", widać wyraźnie, iż postać imigranta jest depersonalizowana i rozmyta. Co więcej, częściej niż muzułmański imigrant negatywnym bohaterem nacjonalistycznych narracji jest przybysz z Europy Środkowej, który rywalizuje z rodzimymi mieszkańcami Wysp nie tylko o pracę, ale również o miejsca w przedszkolach, szkołach, szpitalach itd. Dominujące są jednak narracje pokazujące nieudolność europejskiej polityki w rozwiązywaniu problemu imigracji. Negatywnym symbolem jest zwłaszcza Bruksela, oskarżana o wywołanie kryzysu migracyjnego poprzez zbyt liberalną politykę

migracyjną. Stąd też liczne są treści w stylu: „Europejscy biurokraci ignorują kryzys migracyjny, który jest znacznie większy niż rok temu"[1]; „Zwrot przeciwko UE: trzy czwarte Europejczyków wierzy, że Bruksela zawiodła w kontekście imigracji"; „Imigracja zmusi młode osoby do mieszkania z rodzicami. [...] Jeśli pozostaniemy w Unii, będziemy mieli do czynienia z niekontrolowaną imigracją rok w rok, przez co ciężko będzie znaleźć swój własny dom".

Kluczowym zabiegiem komunikacyjnym jest wykorzystywanie liczb, które wzmacniać mają argumentację liderów i przedstawicieli BF i BNP. Przekłada się to na obecność wśród dominujących składników listy frekwencyjnej takich leksemów jak: *number* [71/55][2], *figure* [52/19], *million* [46/63], *thousand* [39/–]. Istotna funkcja liczb jest szczególnie widoczna, jeśli przyjrzymy się dominującym w korpusach kolokacjom (zob. tabela 2). Uwzględniając również pozostałe określenia, wyróżnić można inny dominujący koncept bezpośrednio powiązany z napływem imigrantów do Europy – kryzys migracyjny (*migrant crisis*). Analizując konteksty, widać, że konstrukt ten kreowany jest jako efekt nieudolności działań i bezradności władz Unii Europejskiej oraz polityki otwartych drzwi Na celowniku brytyjskich nacjonalistów znajdują się przede wszystkim Niemcy oraz kanclerz Niemiec Angela Merkel, która obarczana jest odpowiedzialnością za skalę kryzysu. Skrajna prawica buduje swój przekaz, wskazując również na brak kontroli nad wydarzeniami ze strony odpowiedzialnych służb europejskich („the migrant crisisspirals out of control", „governments did not take control of the migrant crisis"). W końcu konteksty te wzmacniane są przez konstruowanie potencjalnych negatywnych konsekwencji napływu imigrantów dla Europejczyków („the European migrant crisis will continue until the end of the next century", „side-effect of the migrant crisis appears to be a surge in child abuse across Europe". Występują również kolokacje, które negatywnie profilują konstrukt „imigranta" (*suspected migrant, illegal migrant*). Szerzej strategia ta omówiona zostanie w dalszej części artykułu.

---

1 Jeśli nie zaznaczono inaczej, wszystkie cytaty pochodzą z korpusów. Tłumaczenie własne.

2 Pierwsza liczba wskazuje na frekwencję leksemu w korpusie BF, a druga w korpusie BNP.

Tabela 2. Dominujące kolokacje w korpusie BF i BNP

Korpus BF		
Kolokacja		**Frekwencja**
crisis [kryzys]		28
arrive [przybywać]		20
number of [liczba]		18
EU [Unia Europejska]		14
economic [ekonomiczny]		11
camp [obóz]		9
flow [napływ]	migrant	6
hundreds of [setki]		6
million [milion]		5
illegal [nielegalny]		5
suspected [podejrzany]		4
Iranian [irański]		3
European [europejski]		3
Korpus BNP		
Kolokacja		**Frekwencja**
economic [ekonomiczny]		14
million [milion]		6
Britain [Brytania]		5
crisis [kryzys]	migrant	5
thousands of [tysiące]		3
EU economic [ekonomiczny z UE]		3

Źródło: opracowanie własne.

Aby uzyskać pełniejszy obraz i poznać najważniejsze strategie konstruowania obrazu imigranta w komunikacji brytyjskiej skrajnej prawicy, niezbędna jest analiza kontekstów, w których występowały kluczowe leksemy i/lub kolokacje. W niniejszym tekście ograniczono się do szczegółowej analizy leksemu „migrant". Wykorzystano w tym celu analizę KWIC.

Jak zatem konstruowany jest obraz imigrantów? Analizując wyrazy i określenia występujące w bezpośrednim sąsiedztwie leksemu

„migrant", dostrzegalne są strategie komunikacyjne, które podzielić można na osiem kategorii: liczba/skala, przestępczość/bezpieczeństwo, polityka/rozwiązania, narodowość/pochodzenie, miejsce pobytu, ekonomia, edukacja/wykształcenie, muzułmanie/islam (zob. tabela 3).

Tabela 3. Tematyczna klasyfikacja leksemów sąsiadujących ze słowem „migrant"

Kategoria	Korpus BF (liczba wystąpień wszystkich składników)	Korpus BNP (liczba wystąpień wszystkich składników)
liczba/skala	140	23
przestępczość/ bezpieczeństwo	73	25
polityka/rozwiązania	63	2
narodowość/pochodzenie	19	5
miejsce pobytu	16	4
ekonomia	15	16
edukacja/wykształcenie	2	3
muzułmanie/islam	2	2

Źródło: opracowanie własne.

Z uwagi na fakt częstszego występowania interesującego nas leksemu w korpusie BF będziemy traktować go jako podstawę analizy, korpus BNP zaś jako element referencyjny. Pomimo znacznie mniejszej częstości wystąpień leksemu „migrant" w korpusie BNP widać jednak, że możliwe było wyszczególnienie identycznych kategorii. Wspólne dla obu korpusów są dwie pierwsze dominujące kategorie – skala/liczba oraz przestępczość/bezpieczeństwo.

Tabela 4. Tematyczna klasyfikacja leksemów sąsiadujących ze słowem „migrant". Zestawienie szczegółowe

Kategoria	Korpus BF	Korpus BNP
przestępczość/bezpieczeństwo	animosity [niechęć],[drivers] be ambushed [być w pułapce],to arrest [aresztować], to be arrested [być aresztowanym], to break through [przebić się przez coś], chaos [chaos], to clash with [ścierać się], crisis [kryzys], to chuck [stone][rzucać kamieniami], criminal [kryminalny], to [illegally] enter [wjeżdżać nielegalnie], fatality [ofiara śmiertelna], fear of [lęk przed], [mafia-style] gang, illegal [nielegalny], incidentamong [incydent wśród], incursion [wtargnięcie],riot [zamieszki], sexualassault [napaść na tle seksualnym],to smuggle [przemycać], to smash [cars] [niszczyć np. samochody], tension [napięcie/konflikt], trafficker [przemytnik], terror [terror], terror attack [atak terrorystyczny], terrorist [terrorysta], violence [przemoc], to stone [rzucać kamieniami], suspected [podejrzany], undocumented [nieudokumentowany; tu również: bez dokumentów], unidentify [niezindentyfikowany], violent [agresywny],to slip [wślizgiwać się], to sneak [tu: wślizgiwać się].	anarchy [anarchia], angered [wściekły/rozwścieczony], to abuse [wykorzystywać], to assault [atakować/napadać], child abuse [wykorzystywać dzieci, tu w kontekście seksualnym], child rape [gwałcić dzieci], crime [przestępstwo], crisis [kryzys], gang [gang], illegal [nielegalny], inappropriate behaviour of [nieodpowiednie zachowanie],to be on the rampage [siać zniszczenie], to rape [gwałcić], scammer [oszust/naciągacz], sexualassault [napaść na tle seksualnym], [to be a] victim of [być ofiarą], [extreme] violence [przeomoc, skrajna przemoc].
liczba/skala	another [kolejny], to arrive [przybywać], dozen [tuzin], figure [liczba], to flood [zalewać], flood of [zalew], flow [napływ], estimated [szacowny], human tide of [napływ ludzi], influx [napływ], majority of [większość z], many of [wiele/wielu z], million [milion], more [więcej], morethan [więcej niż], most of [większość], [huge, unlimited] number [of] [ogromna, nieograniczona liczba], [mandatory] quota [obowiązkowy limit/ograniczenie], [true] scale of [prawdziwa skala], surge in [nagły wzrost], thousands of [tysiące], tide of [fala], wave of [fala], to overcrowd [przepełniać], to plague [plaga], to pour [zalewać].	to arrive [przybywać], to enter [wjeżdżać], to flock [tu: przybywać tłumnie], to flood [zalewać], flood of [zalew],[uncontrolled] flow of [niekontrolowany napływ], [enormous] influx of [gigantyczny napływ], many [dużo/wiele], million [milion], more [więcej], much [dużo/wiele], number of [liczba], thousands of [tysiące], tsunami [tsunami], wave of [fala], to surge in [nagły wzrost].
narodowość/pochodzenie	EU, non-EU [spoza-UE], Polish-born [polskiego pochodzenia], Eastern European [wschodnioeuropejski], Afghan [Afgańczyk], African [Afrykańczyk], Albanian [Albańczyk], Iranian [Irańczyk], Iraqi [Irakijczyk], Italian [Włoch], Lithuanian [Litwin], Pakistani [Pakistańczyk], Romanian [Rumun], Sudanese [Sudańczyk], Syrian [Syryjczyk].	Eastern European [wschodnioeuropejski], EU, Third World [Trzeci Świat].

polityka/rozwiązania	managing [zarządzać; tu również: radzić sobie], controlling [kontrolowanie], [open border] policy [polityka otwartych drzwi], to cap [wprowadzić limit], to control [kontrolować], to curb [ograniczyć/hamować], to deport [deportować], to detain [zatrzymywać], to evict [eksmitować], to expel [wydalać], to flyback [wracać], to handle [radzić sobie], to intercept [przechwytywać], to manage [zarządzać], to reduce [redukować], to relocate [relokować], to resettle [przesiedlać], to stop [zatrzymywać], to tackle [rozwiązywać].	to ban [zakazać], to sendback [odsyłać].
ekonomia	benefit for [korzystać z], bill [for Britain] [rachunek dla WB], economic [ekonomiczny], to hit [taxpayers] [uderzać w podatników], medical care [opieka zdrowotna], pupil [uczniowie], worker [pracownik].	economic [ekonomiczny], to work [pracować], welfare [pomoc społeczna], worker [pracownik].
edukacja/wykształcenie	lower skilled [nisko wykwalifikowany], school-age [w wieku szkolnym].	illiterate [analfabeta; tu również: niewyedukowany], low-skilled [nisko wykwalifikowany], unskilled [niewykwalifikowany].
miejsce pobytu	Calais [Calais], camp [obóz], centre [centrum], shanty town [slams], to sleep rough [mieszkać na ulicy], to squat [skłotować].	shanty town [slams], camp [obóz].
muzułmanie/islam	radical ISIS [radykał ISIS], islam [islam].	IS operatives [agent Państwa Islamskiego], Muslim man [muzułmanin].
inne	poison [trucizna], cunning [przebigły], desperate [zdesperowany], frustrated [sfrustrowany], irregular [nieregularny], new [nowy], official [oficjalny], overstay [przedłużać pobyt], rescued [ratować], foreign [obcy].	alien culture [obca kultura], black [czarny], ethnic minority [mniejszość etniczna], young [młody], strong [silny], to skew [the stats] [naciągać statystyki].

Źródło: opracowanie własne.

Podstawową strategią konstruowania narracji dotyczących imigracji w przypadku BF jest tworzenie obrazu „zalewania" Europy i Wielkiej Brytanii przez imigrantów. W badanym okresie jednym z głównym

tematów medialnych był kryzys migracyjny związany z dużą liczbą uchodźców, głównie syryjskich, docierających do krajów Unii Europejskiej. W mediach subkulturowych funkcjonuje jednak zupełnie inna logika prezentowania wydarzeń. Aktualność, rozumiana jako bieżące wydarzenie w realności, przepuszczana jest przez subkulturowe filtry (ideologię, wartości), by dostarczyć odpowiednio wiabilną ofertę medialną. Jak wspominano wcześniej, słowo „uchodźca" pojawia się w korpusach stosunkowo rzadko. Dodatkowo w zdecydowanej większości przypadków w analizowanych tekstach marginalizowane lub całkowicie pomijane były informacje prezentujące przyczyny kryzysu migracyjnego. Nacjonaliści nie dyferencjują imigracji. Wręcz przeciwnie. Całe zjawisko jest traktowane całościowo, dzięki czemu możliwe jest wyolbrzymianie „problemu". Ów proces realizowany jest z wykorzystaniem różnorodnych form językowych i strategii komunikacyjnych.

Wytwarzanie konstruktu „zalewania" Europy i Wielkiej Brytanii przez imigrantów odbywa się z wykorzystaniem m.in. następujących słów: *to flood*, *flood of*, *humantide*, *influx*, *to pour*, *tide of*, *wave of*, *to surge in* (zob. kategoria liczba/skala w tabeli 4). W tekstach często pojawiają się również różnego rodzaju liczebniki: *tuziny*, *tysiące* (często dodatkowo wzmacniane: *dziesiątki tysięcy*, *setki tysięcy*), *miliony* (imigrantów, uchodźców itd.). W większości przypadków nie mamy jednak do czynienia z konkretnymi wartościami liczbowymi, ale ogólnymi określeniami, których celem jest pokazanie skali napływu imigrantów. Poza liczebnikami nieokreślonymi funkcję tę pełnią takie słowa, jak: *liczba* [*figure, number of*], *skala* [*scale*], które również są często dodatkowo wzmacniane, np.: *prawdziwa skala*, *ogromna liczba*, *nieograniczona liczba*. Te same słowa i określenia obecne są w korpusie BNP. Pełnią one też identyczne funkcje.

Jednak nie tylko liczby oraz określenia odnoszące się do skali imigracji wykorzystywane są do kreowania negatywnego obrazu osób przybywających do Europy i/lub Wielkiej Brytanii. O ile za funkcję kategorii liczba/skala uznać można generowanie społecznego niepokoju wynikającego z dużej liczby napływających migrantów, o tyle funkcją drugiej dominującej kategorii przestępczość/bezpieczeństwo jest wytwarzanie lęków związanych bezpośrednio z poczuciem bezpieczeństwa Europejczyków i/lub mieszkańców Wysp. Realizowane jest to poprzez ukazywanie imigrantów jako osób zakłócających spokój i porządek publiczny, przestępców, czy wręcz terrorystów (choć

jest to cecha marginalna). Są oni portretowani jako: *przemytnicy* [*trafficker*], *terroryści* [*terrorist*], *osoby agresywne* [*violent*], *naciągacze* i *oszuści* [*scammer*]. W rezultacie ich obecność oraz aktywność generują *chaos* oraz *stan anarchii* i *niepokojów społecznych*. Należy w tym miejscu podkreślić, że w korpusie brak jest kontekstów pozytywnie lub neutralnie prezentujących migrantów, co dodatkowo wzmacnia obraz „imigranta-przestępcy". Największa liczba określeń tej kategorii odnosi się do działań i zachowań imigrantów. Poza wspominaną (potencjalną) działalnością terrorystyczną imigranci portretowani są jako *gwałciciele* [*sexual assault*, *to rape*] i *pedofile* [*child abuse*, *chil drape*]. W ten sposób dokonywana jest stygmatyzacja imigrantów, szczególnie muzułmanów, która ma być odpowiedzią na dominujące w mediach mainstreamowych empatyczne relacje dotyczące uchodźców. Brytyjscy nacjonaliści wykorzystują jednak znacznie bogatszy repertuar określeń służących kryminalizacji imigrantów. Wiązani są oni z przestępczością zorganizowaną [*gang*, *mafia-style gang*] oraz pospolitą. W tym ostatnim przypadku wymieniany jest cały katalog negatywnych zachowań: *rzucać kamieniami* [*to chuck stone*, *to stone*], *wywoływać zamieszki* i *brać w nich udział*, [*to riot*], *przemycać coś/kogoś* [*to smuggle*], *niszczyć coś* (np. samochody) [*to smash cars*], *atakować innych* [*to assault*], *siać zniszczenie* [*to be on the rampage*]. W konsekwencji podkreślane są bezpośrednie zagrożenia ze strony imigrantów i/lub niepewność wywołana ich obecnością w bezpośrednim sąsiedztwie: ktoś jest *ofiarą* [działań] *imigrantów* [*to be a victim of*], ludzie *boją się imigrantów* [*to fear of*].

Kolejną strategią, poza kryminalizacją imigrantów, jest prezentowanie ich jako osób niewykształconych, bez większych kompetencji zawodowych [*illiterate*, *low-skilled*, *unskilled*, *lower skilled*]. Powiązana jest ona z kwestiami ekonomicznymi, które wyraźnie zamanifestowane były w obu korpusach. Ponownie brak wyraźnego rozróżnienia między uchodźcami a imigrantami zarobkowymi sprawia, że w przekonaniu nacjonalistów wszyscy przybywają jedynie w poszukiwaniu pracy. Podkreślanie braku umiejętności i kompetencji jest tu w pełni celowe. Generować ma to następujący ciąg logiczny: praca wykonywana przez niewykształconych i niewykwalifikowanych imigrantów jest znacznie gorszej jakości w porównaniu z pracą rodzimych pracowników. Strategia ta jest szczególnie istotna dla środowisk nacjonalistycznych. Negatywne konsekwencje otwartego rynku pracy bezpośrednio dotykają bowiem członków i sympatyków skrajnie prawicowych partii

i organizacji. W konsekwencji nie dziwi powtarzalność kolokacji „imigrant ekonomiczny". Zresztą w odniesieniu do kwestii ekonomicznych wizerunek imigrantów reprodukowany w analizowanych tekstach w pełni pokrywa się z funkcjonującym w całej Europie (i zapewne nie tylko) stereotypem imigranta jako osoby wykorzystującej system pomocy społecznej i/lub opieki zdrowotnej, co bezpośrednio uderza w brytyjskich podatników. Doskonale odwzorowują to pojawiające się w analizowanych tekstach określenia (zob. kategoria ekonomia). Typowe jest również przemilczanie faktu, iż zaledwie część pracujących w Europie i Wielkiej Brytanii obcokrajowców żyje jedynie ze środków uzyskiwanych z opieki społecznej, przy jednoczesnym pomijaniu informacji o pozytywnym wpływie na lokalne gospodarki imigrantów zarobkowych, którzy poprzez własną działalność gospodarczą oraz legalne zatrudnienie w pełni partycypują w owych kosztach, na co już wiele lat wcześniej wskazywał cytowany Betz. Co ciekawe, w przypadku ekonomicznych kontekstów dominującą grupą odniesienia nie są wcale uchodźcy z Syrii i Iraku lub też imigranci ekonomiczni z Afryki (choć nawiązania do tej ostatniej grupy rzecz jasna są obecne). Jako zagrożenie dla brytyjskiego pracownika wskazywane są przede wszystkim osoby przybywające z nowych krajów Unii Europejskiej, zwłaszcza z Polski, Rumunii i Litwy.

W odpowiedzi na powyższe problemy generowane przez imigrantów brytyjscy nacjonaliści oferują określone rozwiązania kwestii migracji. Z całą pewnością nie będą zaskoczeniem propozycje postulujące całkowity zakaz napływu nowych imigrantów [*to ban*, *to stop*] oraz polityka odsyłania tych osób, które w sposób nielegalny przybyły do Europy – znów odbywa się to z pominięciem rozróżnienia na imigrację zarobkową i uchodźców – [*to deport*, *to expel*, *to flyback*, *to resettle*]. Kategoria polityka/rozwiązania zawiera jednak także mniej radykalne postulaty koncentrujące się na zwiększeniu kontroli na granicach Unii Europejskiej i Wysp Brytyjskich, ograniczeniu napływu imigrantów poprzez ustanowienie określonych limitów, efektywniejszym zarządzaniu napływającymi do Europy/Wielkiej Brytanii osobami. Jednocześnie ostrej krytyce poddawana jest polityka otwartych drzwi, umożliwiająca gwałtowny napływ imigrantów.

Co ciekawe, w analizowanych korpusach pojawiło się niewiele strategii wiążących imigrantów z Państwem Islamskim lub innymi organizacjami terrorystycznymi. Niewielką rolę odgrywały również czynniki

religijne. Karta „muzułmańska" wykorzystywana była bowiem sporadycznie. Należy jednak mieć na uwadze fakt, że okres rejestrowania materiału badawczego przypadł na czas kampanii związanej z referendum dotyczącym wyjścia/pozostania Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej i uwaga skupiona była w większym stopniu na problemach ekonomicznych i pracowniczych.

5. Podsumowanie

Z zaprezentowanej analizy komunikacji brytyjskiej skrajnej prawicy, przeprowadzonej z wykorzystaniem metod lingwistyki korpusowej, wynika, że skrajnie prawicowy konstrukt „imigracji" wpisuje się w dość uniwersalną nacjonalistyczną narrację charakterystyczną dla większości ugrupowań i partii zorientowanych na dyskurs antyimigrancki. Wpisuje się on również w typową dla brytyjskiej historii ksenofobię klasy robotniczej, wynikającą nie tyle z uprzedzeń rasowych, ale ze strachu przed utratą miejsc pracy. Co jednak znamienne dla analizowanych tekstów, problem imigracji traktowany jest całościowo, przez co rozumieć należy brak wyraźnej dystynkcji zarówno między imigrantami zarobkowymi a uchodźcami, a więc między różnymi motywacjami migrantów, jak i między imigrantami zarobkowymi przybywającymi spoza Unii Europejskiej a jej obywatelami, korzystającymi ze swobody przepływu osób. Pozwala to brytyjskim nacjonalistom na stosowanie różnorodnych strategii, których nadrzędną funkcją jest generowanie strachu przez wszelaką imigracją.

W analizowanych korpusach składających się z publikacji BNP oraz BF dominujące kolokacje oraz wyrazy i określenia występujące w bezpośrednim sąsiedztwie dominującego w obu korpusach leksemu „migrant" wskazują na następujące ich funkcje w komunikacji tych organizacji. Po pierwsze, dokonywana jest kryminalizacja imigrantów poprzez obrazowanie ich jako członków zorganizowanych grup przestępczych i/lub drobnych przestępców, jako osób agresywnych zakłócających porządek publiczny oraz niszczących mienie prywatne i publiczne. Dodatkowo opisywani są oni jako osoby niewykształcone, o niewielkich umiejętnościach, które przybywając do Europy/Wielkiej Brytanii, stają się beneficjentami opieki społecznej oraz opieki zdrowotnej. Po drugie, kwestia imigracji przedstawiana jest jako palący problem poprzez kreowanie obrazu „zalewania"

Europy i Wielkiej Brytanii przez tysiące/miliony imigrantów. Bazowanie na nieprecyzyjnych liczbach i wykorzystywanie obrazowych określeń, typu: *zalew imigrantów*, *fale imigrantów*, *niekontrolowany napływ* itp., służyć mają wytworzeniu wyobrażeń o braku możliwości przyjmowania kolejnych imigrantów oraz o ogromnym przeciążeniu systemu opieki społecznej i drenowaniu kieszeni podatników przez przybyszów. Jako rozwiązanie wskazywane są deportacje powiązane z zakazem dalszego przyjmowania uchodźców.

Pomimo iż analizowany dyskurs nacjonalistyczny traktuje imigrację jako zjawisko jednorodne, to jednak możliwe jest wyszczególnienie dwóch grup, do których odnoszą się brytyjscy nacjonaliści. Częściej to obywatele krajów Europy Środkowo-Wschodniej wskazywani są jako zagrożenie dla brytyjskiego rynku pracy. Uchodźcy polityczni i imigranci zarobkowi pochodzący głównie z Afryki i Bliskiego Wschodu prezentowani są natomiast jako przestępcy.

Les Back (2002) nazwał ideologię współczesnej skrajnej prawicy mianem „płynnej ideologii". Jej cechą charakterystyczną jest łączenie różnych, nawet wykluczających się elementów w celu osiągnięcia oczekiwanego efektu. Jako jej egzemplifikację wskazać można materiały filmowe pojawiające się w serwisie BF, w których liderzy i sympatycy tej organizacji wzywają Polaków mieszkających na Wyspach do wspólnych działań. Zgodnie z logiką „płynnych ideologii" nie stoi to w sprzeczności z jednoczesnym generowaniem przez BF treści, w których Polacy prezentowani są jako zagrożenie dla Wielkiej Brytanii.

Bibliografia

Anusiewicz, J., Dąbrowska, A., Fleischer, M. (2000). Językowy obraz świata i kultura. Projekt koncepcji badawczej. W: A. Dąbrowska, J. Anusiewicz (red.), *Językowy obraz świata i kultura* (s. 11–44). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

Atton, Ch. (2006). Far-right media on the internet: culture, discourse and power. *New Media & Society*, 8(4), 573–587.

Back, L. (2002). *When Hate Speaks the Language of Love*. Dostępne na: http://www.academia.edu/7645157/When_Hate_Speaks_the_Language_of_Love (17.08.2016).

Baker, P. (2006). *Using Corpora in Discourse Analysis*. London–New York: Continuum.

Berg, H. de (1997). Communication as Challenge to Systems Theory. *Canadian Review of Comparative Literature*, 24(1) 141–151.

Betz, H.-G. (1993). The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, 25(4), 413–427.

Brake, M. (1974). The Skinheads: An English Working Class Subculture. *Youth & Society*, 6, 179–200.

Britain Firs and „Racism" – The Truth! (b.r.). Dostępne na: http://www.britainfirst.org/racism (10.11.2017).

Britain First Mission Statement (b.r.). Dostępne na: http://www.britainfirst.org/mission-statement (10.11.2017).

Britain First: the fascist heirs of the BNP (2015). Dostępne na: http://uaf.org.uk/2015/04/factsheet-britain-first-the-fascist-heirs-of-the-bnp/ (8.11.2017).

Brophy, P., Craven, J., Fisher, S. (1999). Extremism and the Internet. W: *British Library Research & Innovation Report 145*. Manchester Metropolitan University.

Chen, L. (2012). Reporting news in China: Evaluation as an indicator of change in the China Daily. *China Information*, 26(3), 303–329.

Eatwell, R. (1995). *Fascism: A History*. London: Chatto & Windus.

Edwards, O.G. (2012). A comparative discourse analysis of the construction of „in groups" in the 2005 and 2010 manifestos of the British National Party. *Discourse & Society*, 23(3), 245–258.

Flont, M., Kajtoch, W., Pielużek, M. (2015). Perspektywy leksykalnej ilościowej analizy zawartości. W: A. Kiklewicz, I. Uchwanowa-Szmygowa (red.), *Dyskurs: aspekty lingwistyczne, semiotyczne i komunikacyjne* (s. 129–145). Olsztyn: Centrum Badań Europy Wschodniej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Ignazi, P. (2006). *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Kamasa, V. (2014). Techniki językoznawstwa korpusowego wykorzystywane w krytycznej analizie dyskursu. Przegląd. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 10(2), 100–117.

Kennedy, G. (1998). *An Introduction to Corpus Linguistics*. London–New York: Longman.

Lewandowska-Tomaszczyk, B. (red.) (2005). *Podstawy językoznawstwa korpusowego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Luhmann, N. (2007). *Systemy społeczne: zarys ogólnej teorii*, przeł. M. Kaczmarczyk. Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.

Luhmann, N. (2010). Autopoieza systemów społecznych. W: B. Balicki, D. Lewiński, B. Ryż, E. Szczerbuk (red.), *Radykalny konstruktywizm. Antologia* (s. 151–172). Wrocław: Wydawnictwo Gajt

Marshall, G. (1994). *Spirit of '69. A Skinhead Bible*. Lockerbie: S.T. Publishing.

Minkenberg, M. (2000). The Renewal of the Radical Right: Between Modernity and Anti-modernity. *Government and Opposition*, 35(2), 170–188.

Mudde, C. (1996). The War of Words: Defining the Extreme Right Party Family. *West European Politics*, 19(2), 225–248.

Obecny kryzys migracyjny (b.r.). Dostępne na: http://uchodzcy.info/infos/obecny-kryzys-migracyjny (8.11.2017).

Pawlikowska, A. (2012). Zastosowanie metod językoznawstwa korpusowego i lingwistyki kwantytatywnej w analizie dyskursu. W: T. Piekot, M. Poprawa (red.), *Oblicza komunikacji 5. Analiza dyskursu: centrum–peryferie* (s. 111–125). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

Pielużek, M. (2017). *Obrazy świata w komunikacji polskiej skrajnej prawicy*. Kraków: Libron.

Seidl, D. (2004). *Luhmann's theory of autopoietic social systems*. Munich: Ludwig-Maximilians-Universität München. Munich School of Management.

Siciński, A. (1978). Przedmowa. W: E. Laszlo, *Systemowy obraz świata*, przeł. U. Niklas (s. 5–19). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.

Siemes, A. (2010). Niklasa Luhmanna wykład. Wprowadzenie do teorii systemów. W: B. Balicki, D. Lewiński, B. Ryż, E. Szczerbuk (red.), *Radykalny konstruktywizm. Antologia* (s. 173–210). Wrocław: Wydawnictwo Gajt.

Sinclair, J. (2003). *Reading Concordances. An Introduction*. London–New York: Pearson/Longman.

Wierzbicka, A. (2007). *Słowa klucze. Różne języki – różne kultury*, przeł. I. Duraj-Nowosielska. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Stubbs, M. (2002). *Words and Phrases. Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell Publishing.

Yasin, M.S.M., Hamid, B.A., Keong, Y.C., Othman, Z., Jaludin, Z. (2012). Linguistic Sexism In Qatari Primary Mathematics Textbooks. *Journal of Language Studies*, 12(1), 53–68.